

دیدگاه

شماره: ۹۸۶

تاریخ: ۱۴۰۱/۰۶/۲۸

موضوع: نقش کلیدی سیاست اعتباری در سرمایه گذاری و رشد اقتصادی بخش صنعت و معدن

تهیه و تنظیم: احمد تشکینی و حسن حیدری

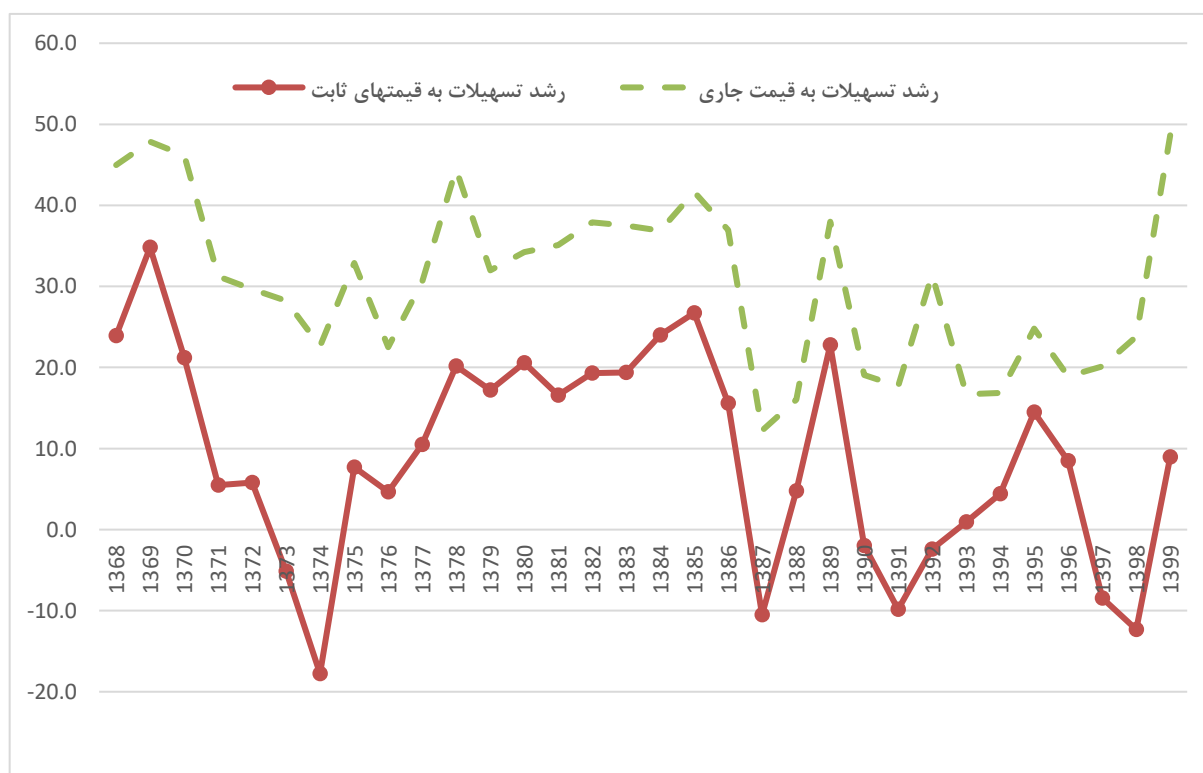
توضیح اجمالی:

براساس ادبیات اقتصادی، ارتباط تنگنایی بین توسعه مالی و رشد سرمایه گذاری (و رشد اقتصادی) وجود دارد. توسعه مالی نشانگر میزان نهادینه شدن وام گیری و وام دهی و اهمیت تأمین مالی غیرمستقیم شامل تأمین مالی نه با ذخایر سود بنگاهها بلکه با دریافت وام از نهادهای مالی است. بررسی برخی شاخص ها نشان می دهد:

- متوسط شاخص «نسبت اعتبارات داخلی اعطاء شده توسط سیستم بانکی به تولید ناخالص داخلی» برای کشورهای توسعه یافته ارقام بالایی است، مثلاً در آمریکا این نسبت در سال ۲۰۲۰ بیش از ۲۸۰ درصد و در ژاپن حدود ۳۹۵ درصد می باشد، بدان معنا که بخش بانکی این کشور توان اعطای اعتبار حدود ۴ برابر تولید ناخالص داخلی را دارند. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز این شاخص رقم بالایی و معمولاً معادل یا بیش از تولید ناخالص داخلی آنها است، مثلاً در همین سال ۲۰۲۰ این شاخص برای تایلند ۱۹۴ درصد، شیلی ۱۴۷ درصد، ترکیه ۹۸ درصد، امارات ۹۵ درصد، آفریقای جنوبی ۱۶۳ درصد و ایران حدود ۱۰۰ درصد است.
- متوسط شاخص «نسبت اعتبارات اعطایی به بخش خصوصی به تولید ناخالص داخلی» (نشانگر میزان دسترسی بخش خصوصی به منابع مالی) در سالهای اخیر برای ایران ۶۶ درصد است که بسیار پایین تر از متوسط جهانی (۱۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی) می باشد. این شاخص نشان می دهد دسترسی بخش خصوصی به منابع بانکی و اعتباری دشوار و محدود می باشد.

همچنین یکی از موانع ارتقاء دسترسی منابع مالی به فعالیتهای تولیدی، نرخ بالای تورم در کشور است که باعث می شود قدرت خرید تسهیلات اعطاء شده کاهش یابد، این درحالیست که رقم جاری تسهیلات همواره افزایشی بوده است. براساس نمودار (۱) رشد مانده تسهیلات به قیمت جاری همواره بالاتر از رشد آن به قیمت ثابت بوده است؛ بگونه ای که متوسط رشد مانده تسهیلات به قیمت جاری و ثابت طی دوره ۹۹-۱۳۶۸ به ترتیب ۳۰.۶ و ۹.۱ درصد می باشد. تفاوت ارقام مذکور ناشی از اثرات منفی تورم های دورقمی و بالای اقتصاد ایران بر قدرت خرید تسهیلات اعطایی است. شایان ذکر است قدرت خرید تسهیلات اعطایی در دهه ۹۰ منفی بوده است که تاثیر مستقیمی بر کاهش سرمایه گذاری در اقتصاد ایران داشته است.

نمودار (۱): رشد مانده تسهیلات به قیمت های جاری و حقیقی (درصد)

منبع: محاسبات پژوهش جاری براساس آمارهای بانک مرکزی ج.ا.ا.

اطلاعات مربوط به مانده تسهیلات به تفکیک بخش های اقتصادی طی سالهای اخیر توسط بانک مرکزی ارائه نشده است.

دیدگاه

جدول (۱): ضرایب همبستگی بین "رشد مانده حقیقی تسهیلات" و متغیرهای اقتصادی

رشد بخش صنعت	۰.۶۴
رشد اقتصادی	۰.۷۸
رشد سرمایه گذاری	۰.۳۵
رشد سرمایه گذاری در ماشین آلات	۰.۴۳
رشد سرمایه گذاری در ساختمان	۰.۲۶

همان طور که جدول ۱ نشان می دهد، ارتباط مثبتی بین رشد اقتصادی و رشد بخش صنعت با رشد مانده حقیقی تسهیلات وجود دارد. همچنین رشد سرمایه گذاری، بویژه سرمایه گذاری در ماشین آلات با رشد تسهیلات حقیقی ارتباط مثبت و قابل توجهی دارد. این نتایج نشان می دهد که با منفی شدن رشد تسهیلات به قیمتهای ثابت (یعنی تسهیلات حقیقی)، رشد اقتصادی و رشد سرمایه گذاری نیز کاهش می یابد.

نکات کلیدی:

۱. تحلیل برخی شاخص های توسعه مالی اقتصاد ایران نشان از عدم توسعه یافتگی نظام مالی کشور دارد، این در حالی است که ارتباط تنگاتنگی بین توسعه مالی و رشد سرمایه گذاری کشورها وجود دارد. براین اساس یکی از زیرساخت ها و پیش نیازهای اصلی برای رشد سرمایه گذاری (و رشد اقتصادی) توسعه بازارهای مالی با عمق بالا می باشد.
 ۲. سیاست های اعتباری نظام بانکی نقش کلیدی در رشد سرمایه گذاری اقتصاد ایران از جمله بخش صنعت و معدن دارد، بگونه ای که حتی می توان آنرا به عنوان عامل مسلط در رشد سرمایه گذاری دهه های اخیر اقتصاد ایران معرفی کرد.
 ۳. تورم نقش محدودکننده ای در قدرت خرید تسهیلات اعطایی به بخش های مختلف اقتصادی از جمله صنعت و معدن داشته است. به بیان دیگر به دلیل وجود تورم های بالا، رشد تسهیلات اعطایی حقیقی به بخش های مختلف اقتصادی روند مثبت و مستمری نداشته است.
- براساس مباحث مذکور می توان نتیجه گرفت رشد اقتصادی دهه های اخیر عمدتاً عامل محور (Factor-driven) بوده و بخش عمده ای از آن مبتنی بر عامل سرمایه بوده است. در این راستا به منظور احیای رشد اقتصادی منابع مالی قابل توجهی مورد نیاز است. لذا سیاست های اعتباری نقش تعیین کننده ای در تخصیص بهینه منابع و پشتیبانی از بخش های پیشران رشد اقتصادی دارد.